

Fördjupad studie av effekter på den ekonomiska brottsligheten efter avskaffande av revisionsplikten för mindre aktiebolag

---

April 2020

Dokument Rapport	Nummer EBM2019-653	Titel Fördjupad studie av effekter på den ekonomiska brottsligheten efter avskaffande av revisionsplikten för mindre aktiebolag
Beslutsdatum 20-04-24	Beslutad av Biträdande rättschefen Birgitta Resenius	
Ansvarig enhet Rättsenheten	Handläggare Strategiske ekorevisorerna Henrik Lundin	
	Ny/uppdaterad/ersätter Ny	

Innehåll

1 Sammanfattning	3
2. Bakgrund	4
2.1 Syfte och mål	5
2.2 Metod.....	6
3 Utredning.....	6
3.1 Inledning.....	6
3.2 Klassificering av bolagen.....	7
3.3 Antal anmälningar, inledda förundersökningar och lagföring.....	9
3.4 Exempel på utnyttjande av aktiebolag med målvakt registrerad i styrelsen.....	11
3.4.1 Punktskatteärendet.....	11
3.4.2 Penningtvättsärendet.....	11
3.4.3 Metallärendet.....	11
3.4.4 Kreditbedrägerier	12
4.Slutsatser	12
5 Förslag till åtgärder.....	14
Bilaga Kriterier för klassificering	15

1 Sammanfattning

Vid Ekobrottsmyndigheten har en granskning genomförts utifrån ett urval av bolag som identifierats att ha registrerat s.k. målvakter¹ i styrelsen. Granskningen syftar till att se i hur stor utsträckning utvalda bolag har valt bort revisor och i vilket skede det i så fall har skett samt i hur stor utsträckning och i vilket skede planerad brottslighet har förekommit. En genomgång har även gjorts av i vilken utsträckning det har varit möjligt att lagföra målvakter och huvudmän. Granskningen visar på vissa mönster vid användande av aktiebolag som brottsverktyg. Det är vanligt att aktiebolag som saknar revisor köps eller att en snabb ändring i bolagsordningen genomförs efter förvärvet av aktierna, varvid revisorn entledigas (revisorsförbehåll). Totalt har 47 bolag granskats där målvakter funnits i bolagens styrelser. Totalt har 17 personer agerat målvakter i dessa bolag. Samtliga 47 bolag har försatts i konkurs. Den sammanlagda bristen enligt bolagens konkursbouppteckningar uppgår till 67 931 151 kr.

I 42 fall av 47 har bolagens konkursförvaltare inkommit med brottsanmälningar mot bolagens företrädare. Det har visat sig svårt att lagföra målvakterna i de olika bolagsstyrelserna. Endast två av de personer som har identifierats som målvakter har åtalats. Båda har frikänts i brist på bevis då personerna påstått sig vara omedvetna om att de varit registrerade som styrelseledamöter. Vad gäller övriga personer som kan betraktas som målvakter, har förundersökning lagts ned eller inte inletts. Orsakerna har varierat. I vissa fall har personen antagits ha utvandrat eller av andra skäl varit oanträffbar. I andra fall har personer vid förhör uppgett att de inte känt till att de varit styrelseledamöter. Av samma skäl har det varit svårt att utreda de bakomliggande brotten. En annan orsak har varit att personerna åtalats för annan brottslighet och ytterligare brott kunde inte förväntats leda till en strängare påföljd². Granskningen har visat att det är svårt att med hjälp av nuvarande lagstiftning och kontrollmöjligheter få till stånd lagföring av personer som med eller mot sin vilja registrerats i en bolagsstyrelse utan att personen haft för avsikt att ta del av verksamheten.

Ofta har kreditbedrägerier utförts i bolagen när målvakterna har trätt in i bolagens styrelser. När det gäller eventuella oegentligheter som skett innan överlåtelse ägt rum har utredningarna försvårats väsentligt av att bokföring saknats.

En slutsats som kan dras är att det hos Bolagsverket är enkelt att med hjälp av olika identitetshandlingar med eller mot en persons vilja registrera denne som ledamot av en bolagsstyrelse. Det finns åtminstone tre olika sätt som detta kan ske på.

- Det kan röra sig om förfalskade ID-handlingar där det aldrig skett något utfärdande utan själva framställningen är falsk.

---

¹ Med målvakt avses en person som aldrig har för avsikt att delta i ett aktiebolags verksamhet utan enbart lånar ut sitt namn för att lagens formella krav ska uppfyllas. Målvakten saknar i regel kännedom om den verksamhet som han eller hon företräder, men är beredd att mot ersättning bära det formella och straffrättsliga ansvaret för bolagets handlande

² Det är också vanligt att personers identiteter utnyttjas genom att en EU-medborgare som är bosatt i utlandet åker till Sverige och får ett identitetsnummer. Personen åker tillbaka till ursprungslandet medan identiteten utnyttjas i Sverige av andra t.ex. genom att personen anges vara styrelseledamot eller öppnar bankkonton. Något belägg för att detta modus använts i granskade bolag har emellertid inte funnits.

- Någon kan använda sig av en äkta identitetshandling som tillhör en annan person. Den kan vara stulen eller på annat sätt åtkommen utan personens vetskap. Personer kan också frivilligt eller under påtryckning låna ut sin identitet eller sälja sina identitetshandlingar.
- Identitetshandlingen har utfärdats på ett riktigt sätt, men den identitet som anges på handlingen är falsk.

Möjligheten att bedriva brottslig verksamhet bakom en bolagsfasad är således relativt stor. Det finns i dag en begränsad möjlighet för Bolagsverket att vägra att registrera en styrelseledamot. Det kan också konstateras att den absoluta majoriteten av de granskade bolagen har utgjorts av bolag som överlåtits och vilkas verksamheter avslutats av de tidigare ägarna. Det kan också konstateras att de allra flesta bolagen använts för avancerad ekonomisk brottslighet utan någon som helst insyn från utomstående såsom revisor eller redovisningskonsult.

Ytterligare en iakttagelse är att det har blivit lättare att bedriva ekonomisk brottslighet utan någon insyn sedan revisionsplikten för mindre aktiebolag avskaffades.

Vissa åtgärder har vidtagits för att förhindra missbruk av associationsformen aktiebolag. Till exempel har en utredning sett över F-skattesystemets utformning för att förhindra missbruk. Bolagsverket arbetar mera aktivt för att förhindra att felaktiga uppgifter förs in i bolagsregistret. Ett register över verkliga huvudmän har också införts.

Fler åtgärder finns dock att vidta i syfte att förhindra att aktiebolag används som brottsverktyg. Sist i **promemorian** redovisas ett antal förslag som skulle kunna övervägas.

2. Bakgrund

Enligt bestämmelserna i 9 kap. 3 – 6a §§ aktiebolagslagen (2005:551) ska en revisor granska bolagets årsredovisning och bokföring samt styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning. Granskningen ska utföras med professionell skepticism och vara så ingående och omfattande som god revisionssed kräver. Revisorn ska följa bolagsstämmans anvisningar om de inte strider mot lag, bolagsordningen eller god revisionssed. Revisorn ska efter varje räkenskapsår lämna en revisionsberättelse till bolagsstämman.

Den 1 november 2010 avskaffades revisionsplikten för mindre aktiebolag. Det blev då frivilligt för dessa att ha revisor under förutsättning att minst två av nedanstående kriterier är uppfyllda.

- Medelantalet anställda i bolaget har under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till högst tre anställda
- Bolagets redovisade balansomslutning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till högst 1,5 miljoner kronor.
- Bolagets redovisade nettoomsättning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till högst 3 miljoner kronor.

Viss utvärdering av effekterna av reformen har gjorts. Det finns säkra uppgifter på hur många aktiebolag som fanns i Sverige under en viss period samt hur stor andel av dessa som hade revisor respektive valt bort revisor. Enligt Bolagsverket saknade 60,9 procent av aktiebolagen revisor per den 29 augusti 2019. När det gäller nybildade aktiebolag saknade 90 procent revisor³.

Ekobrottsmyndigheten gjorde år 2016 en granskning av ett antal brottsanmälningar som under en tvåmånadersperiod hade kommit in till Ekobrottsmyndigheten i Stockholm. Syftet var att undersöka om bolag utan revisor var överrepresenterade i urvalet. Av rapporten framgår bland annat att andelen bolag som anskaffats enbart i syfte att begå brott var nära dubbelt så hög bland de bolag som inte hade revisor jämfört med de bolag som hade behållit revisorn.

Riksrevisionen⁴ utförde under år 2017 en bredare granskning av konsekvenserna av reformen som innebar att revisionsplikten avskaffades för mindre aktiebolag. Granskningen syftade till att se om intentionerna med reformen uppnåtts, om reformen haft ej önskade effekter och hur myndigheter hanterat dessa effekter. Riksrevisionen konstaterade bland annat att bolag som valt bort revision i hög utsträckning fanns i branscher där risken för skatteundandragande och ekonomisk brottslighet var hög. Det fanns enligt rapporten indikationer på att reformen tillsammans med andra reformer kan ha underlättat ekonomisk brottslighet och att möjligheterna att upptäcka sådan brottslighet har försämrats.

Den rapport som upprättades år 2016 vid Ekobrottsmyndigheten⁵ byggde på brottsanmälningar där en bedömning gjordes utifrån tillgänglig information i ett tidigt skede. Anmälningarna innehöll tillräckligt med information för att kunna göra kvalificerade bedömningar av om anmälningarna avsåg planerad brottslighet eller mindre allvarliga eller oaktsamma ekonomiska brott. Vad anmälningarna senare kunde komma att leda till när det gäller förundersökningar, åtal, domar, näringsförbud och utfärdade av strafförelägganden analyserades inte.

2.1 Syfte och mål

Den granskning som Ekobrottsmyndigheten nu gjort har syftat till att utröna om och i vilken utsträckning särskilt utvalda målvaktsbolag har valt bort revisorn och i vilket skede det i sådana fall har skett. Syftet har också varit att få en bild av i hur stor omfattning planerad brottslighet förekommer i bolagen och i hur stor utsträckning det har varit möjligt att lagföra målvakter och de verkliga huvudmännen. Rapporten syftar till att ge en bild av hur aktiebolag utnyttjas i kriminella sammanhang och ska utgöra ett underlag för brottsförebyggande åtgärder samt identifiera eventuella behov av ändringar i lagstiftningen.

---

³) Lagerbolag ingår ej i statistiken

⁴) Riksrevisionens rapport RiR 2017:35

⁵) EBM:s rapport "Effekter på den ekonomiska brottsligheten efter avskaffandet av revisionsplikten för mindre aktiebolag, juni 2016 dnr EBM A-2016/0375

2.2 Metod

En genomgång har gjorts av ett antal bolag som tagits fram av underrättelseverksamheten i Malmö där man misstänkt att det funnits målvakter registrerade som ledamöter i styrelser. En kontroll har gjorts i bolagsregistret för att se om bolagen har haft revisor eller inte. Om bolagen haft revisor, har datum för eventuella utträden eller införande av s.k. revisorsförbehåll i bolagsordningar noterats. Noteringar har även gjorts avseende ändringar till den senast registrerade styrelseledamoten. Sökningar i Ekobrottsmyndighetens diarieföringssystem har gjorts för att få fram anmälningar, konkursbouppteckningar och förvaltarberättelser. Uppgifter har också tagits fram om huruvida förundersökning inletts, förundersökningsprotokoll upprättats och åtal väckts. Om dom har meddelats, har denna hämtats in. Klassificering av bolagen med avseende på vilken grad av misstänkt ekonomisk brottslighet som förekommit har gjorts utifrån granskning av brottsanmälningar, förvaltarberättelser och domar. I de fall en överlåtelse av aktier har skett, har även bedömts om den ekonomiska brottsligheten ägt rum före eller efter överlåtelsen. Kriterierna framgår av bilaga 1.

3. Utredning

3.1 Inledning

Underrättelseverksamheten vid Ekobrottsmyndigheten har i en rapport från 2014⁶ konstaterat att det finns en målvaktsproblematik i hela landet. Rapporten visar att ett mindre antal målvakter företräder aktiebolag – målvaktsbolag – som används för ekonomisk brottslighet.

Kartläggningar som redovisas i rapporten visar att s.k. möjliggörare anlitar målvakter som i sin tur används i ett mycket stort antal aktiebolag. Målvakterna är relativt få till antal och är därför enkla att kartlägga. Verksamheten som möjliggörare (främst bolagsförmedlare) bedrivs både systematiskt och välorganiserat. Det har också konstaterats att grovt kriminella personer använder sig av målvakterna och bolagen i sin brottsliga verksamhet. Bolagen bedriver flera typer av brottslig verksamhet. Det kan handla om skattebrott, bedrägerier eller annan allvarlig ekonomisk brottslighet. I så gott som samtliga fall förs tillgångar undan från både staten och andra borgenärer.

Underlaget till denna studie är hämtat från en försöksverksamhet som bedrivits i samverkan mellan Ekobrottsmyndigheten, Kronofogdemyndigheten och Skatteverket under tiden september 2016 – april 2017. Målsättningen har varit att genom en snabbare handläggning förhindra fortsatt ekonomisk brottslighet i aktiebolag och förbättra förutsättningarna för konkursförvaltarnas konkursarbete och brottsefterforskning. Under försöksverksamheten har Ekobrottsmyndigheten identifierat aktiebolag (målvaktsbolag) med skatteskulder där ekonomisk brottslighet kunnat antas förekomma. Särskilt har bolag uppmärksammats som har anknytning till varandra, s.k. härvor.

---

⁶ EBMK-2014/0085

Vid genomgången har 1 651 aktiebolag identifierats med tydlig koppling till målvakter. Utifrån detta har ett urval gjorts på 47 bolag där det särskilt kartlagts vilka personer som agerat som målvakter i bolagens styrelser och bolagens kopplingar till varandra. Samtliga dessa 47 bolag försattes i konkurs under slutet av 2016 och början av 2017. Urvalet har således varit särskilt inriktat mot de personer som agerat som tydliga målvakter och som har förekommit frekvent i ett flertal bolag. Det ska också förtydligas att det, vid genomgången av förvaltarberättelserna, har framkommit misstanke om bokföringsbrott (arkiveringsplikten) och att brott mot aktiebolagslagens s k målvaktsförbud⁷ förekommit i samtliga 47 fall.

Det har konstaterats att förundersökningar pågått i flertalet fall och att flera bolag har förekommit i s.k. härvor. Denna studie har särskilt koncentrerats till frågan huruvida dessa bolag har haft revisorer och om det är möjligt att se ett mönster i hur aktiebolagen använts som brottsverktyg och då särskilt med avseende på frågan om bolagen haft revisor eller inte.

I rapporten synliggörs användningen av målvakter där allvarlig ekonomisk brottslighet förekommit. Användningen av målvakter underlättas av frånvaron av revisor eller annan extern aktör.

3.2 Klassificering av bolagen

Vid granskningen av de 47 bolagen har information inhämtats från de förvaltarberättelser och konkursbouppteckningar som upprättats av konkursförvaltarna. Därutöver har information hämtats in från Ekobrottsmyndighetens diarieföringssystem i de fall som anmälan om brott inlämnats. Anmälan om brott har lämnats in avseende 42 av bolagen. Anmälare har i alla 42 fallen varit konkursförvaltare. Även privatpersoner (anmälan för försenad eller avsaknad av årsredovisning) och Skatteverket har anmält misstanke om brott.

Följande kategorisering har gjorts

- 1) Bolaget bedöms ha bildats i samband med brottsplan
- 2 A) Aktierna i bolaget har överlåtits och det kan misstänkas att ekonomiska brott begås efter överlåtelsen av aktierna
- 2 B) Aktierna i bolaget har sålts och tidigare ägare har haft en vilja att bli av med skulder eller dölja oegentligheter
- 2 AB) Omständigheter som tyder på att förutsättningarna enligt både 2 A och 2 B är uppfyllda
- 3) Ej känd ekonomisk brottslighet

---

⁷ Aktiebolagslagen innehåller ett förbud mot att utse någon som styrelseledamot som inte avser att ta del i bolagets verksamhet (8 kap 12 § ABL). Förbudet är straffbelagt i 30 kap 1 § ABL. Straffpåföljd kan påföras såväl den som registreras som styrelseledamot som den som medverkat till att fatta beslut om att registrera en person, om åtgärden är ägnad att dölja vem eller vilka som utövar eller har utövat den faktiska ledningen av bolaget.

Klassificeringen och utfallet av analysen sammanfattas i tabell 1 nedan

Tabell 1

Antal granskade bolag: 47 st				Summa
Bolag som aldrig haft revisor	Bolag som i bolagsordning valt bort revisor efter överlåtelsen	Bolag med revisor i bolagsordning vid konkurs	Bolag som haft registrerad revisor vid konkurs ⁸	
31	13	3	1	
Kat. 1: 2 st	Kat. 1: 0	Kat. 1: 1 st	Kat. 1: 1 st	3 ⁹
Kat. 2 A: 13 st	Kat. 2 A: 4 st	Kat. 2 A: 1 st	Kat. 2 A: 0 st	18
Kat. 2 B: 3 st	Kat. 2 B: 4 st	Kat. 2 B: 0 st	Kat. 2 B: 0 st	7
Kat. 2 AB: 6 st	Kat. 2 AB: 5 st	Kat. 2 AB: 1 st	Kat. 2 AB: 0 st	12
Kat. 3: 7 st	Kat. 3: 0 st	Kat. 3: 0 st	Kat. 3: 0 st	7

Det kan således konstateras att 31 av de 47 bolagen som bedömts ha målvakter i styrelsen vid konkursutbrottet aldrig har haft revisor. I 13 av bolagen har den ursprungliga ägaren valt bort revisor efter överlåtelsen av aktierna från. Totalt har således 44 bolag av 47 haft ett s k revisorsförbehåll, dvs. haft inskrivet i bolagsordningen att bolaget inte behövde ha revisor. I 46 av 47 bolag har registrerad revisor saknats, eftersom denne avgått i förtid i två av de tre bolag som inte haft revisorsförbehåll.

I 40 av bolagen bedöms det ha förekommit någon form av ekonomisk brottslighet, förutom att personer har registrerats i bolagsstyrelsen i strid med aktiebolagslagens bestämmelser och att arkiveringsplikten gällande bokföringen inte efterlevts. (Kategorierna 1 och 2 A, 2 B samt 2 AB)

I tre bolag bedöms det ha funnits en brottsplan vid bildandet av bolaget (Kategori 1). I 18 bolag bedöms köparen ha utnyttjat det köpta bolaget för ekonomisk brottslighet, medan det i 30 bedöms ha begåtts ekonomiska brott av köparen (Kategori 2 A och 2 AB). I sju av bolagen synes aktierna i bolaget ha sålts för att tidigare ägare haft en vilja att bli av med skulder eller dölja oegentligheter och där någon ekonomisk aktivitet från köparens sida inte förekommit (kategori 2 B). I tolv bolag har det förekommit ekonomisk aktivitet där både köpare och säljare kan misstänkas för ekonomisk brottslighet eller det funnits en vilja att bli av med skulder eller dölja oegentligheter. (Kategori 2 AB)¹⁰

⁸ Detta bolag ingår även i kolumnen innan. Därför överensstämmer inte antalet i tabellen med antalet granskade bolag.

⁹ Se ovan

¹⁰ Observera att antalet bolag uppgår till 47 stycken. Vid beskrivningen ovan räknas vissa bolag dubbelt eftersom beskrivningen innehåller uppräknningar där det kan antas förekomma brott eller stora ekonomiska problem såväl före överlåtelsen av aktierna (säljaren) samt efter överlåtelsen (köparen) samt en kombination av detta..

3.3 Antal anmälningar, inledda förundersökningar och lagföring

Det granskade materialet härrör från bolag som har försatts i konkurs i slutet av 2016 och början av 2017. När studien gjordes i september - oktober 2019 kunde en bild tas fram på anmälningsfrekvensen och i hur stor utsträckning förundersökning inletts och lagföring skett samt vilka som lagförts.

Tabell 2

	Bolag som valt bort revisor	Bolag som aldrig haft revisor	Bolag som har revisor i bolagsordningen
	13	31	3
Antal bolag där brottsanmälan inte har gjorts	0	5	0
Antal bolag där brottsanmälan gjorts ¹¹	13	26	3
Antal bolag där förundersökning ej inletts men brottsanmälan gjorts	4	10	1
Antal bolag där förundersökning lagts ned	8	8	1
Antal bolag där förundersökning pågår ¹²	0	1	0
Antal bolag där åtal väckts ¹³	1	7	1
Fällande domar ¹⁴	0	10	5
Friande domar ¹⁵	0	5	5

Ej inledda förundersökningar och nedlagda förundersökningar

Det kan således konstateras att av de 42 anmälningar som gjorts beträffande aktuella bolag, har förundersökningen lagts ned eller inte inletts i 31 fall. Oftast har endast den senast registrerade styrelseledamoten anmälts (målvakten). Den vanligaste orsaken till att förundersökning inte har inletts är att den som enligt anmälan är gärningsman skulle åtalas eller straffreläggas för annan brottslighet. Den påföljd som kunnat förväntas för de åtalade brotten ansågs inte påverkas i nämnvärd mån om åtal skulle ha väckts också för den aktuella brottsligheten. Den vanligaste orsaken till att förundersökning lagts ned är att den misstänkta gärningsmannen inte gått att få tag på, exempelvis på grund av att han eller hon inte längre funnits kvar i landet. En annan anledning är att utredningsmaterialet inte varit tillräckligt för att utgöra bevis om att den eller de som varit misstänkta gjort sig skyldiga till brott.

¹¹ Endast anmälningar från konkursförvaltare har beaktats

¹² Mars 2020

¹³ Antal granskade bolag som ingår i åtalet

¹⁴ Antal personer som dömts

¹⁵ Antal personer som frikänts

Ytterligare utredning har inte antagits förändra bevisläget på ett avgörande sätt. Detta har exempelvis varit fallet när den senast registrerade styrelseledamoten påstås inte ha känt till att han eller hon varit registrerad i bolaget.

Antal åtal samt fällande och friande domar

Totalt har nio åtal väckts där granskade bolag funnits med i respektive utredning. Sammanfattningsvis har brottsligheten rört följande områden:

Punktskatteärende avseende handel med olja

Tio personer har åtalats. Fem av dem frikändes. Även den senast registrerade styrelsen (en målvakt) har åtalats men åtalet ogillades eftersom domstolen inte fann att det var ställt utom rimligt tvivel att denne haft vetskap om att han var registrerad som styrelseledamot.

Momsärende avseende handel med metaller

Fem personer har åtalats. Tre personer har dömts och två har frikänts. Målvakten har inte åtalats.

Penningtvätt och näringspenningtvätt där förbrotten har utgjorts av bedrägerier

Åtta personer har åtalats. Sex av dessa har dömts och två har frikänts. Målvakten har inte åtalats.

Omfattande handel med förlustbolag

Tre personer har åtalats varav en målvakt. Målvakten har inte agerat i något av de bolag som ingick i granskningen. Åtalet rör tre bolag som ingår i granskningen.¹⁶

Målvakt som företrädare för två av bolagen i granskningen

Målvakten har åtalats men frikändes av domstol då denne invänt att han varit ovetande om det påstådda engagemanget i olika styrelser.

Vårdslöshet mot borgenärer

En tidigare styrelseledamot åtalades och dömdes för vårdslöshet mot borgenärer. Målvakten åtalades inte.

Ej anmälda bolag

Vid granskningen har noterats att beträffande fem bolag som försatts i konkurs har företrädarna inte anmälts för brott, trots att konkursförvaltaren inte erhållit någon bokföring

---

¹⁶ Huvudförhandling har ännu inte ägt rum vid rapportens färdigställande

från konkursbolaget. Konkursförvaltarna har inte i något fall fått kontakt med företrädarna för bolaget. Det torde i vart fall finnas misstanke om att bokföringslagens arkiveringsskyldighet inte följts och att aktiebolagslagens regler beträffande målvaktsförbudet överträtts. I tre av fallen har konkursförvaltaren uppgett att något bokföringsmaterial inte kunnat omhändertas, varför det inte gått att uttala sig om bokföringsskyldigheten fullgjorts. I de två övriga fallen har konkursförvaltaren uppgett att anmälan ska göras till Ekobrottsmyndigheten, men så synes inte ha skett.

3.4 Exempel på utnyttjande av aktiebolag med målvakt registrerad i styrelsen

Som nämnts inledningsvis har studien till syfte att få fram ett bättre underlag för hur aktiebolag utnyttjas i kriminella sammanhang. Flera av bolagen som ingår i granskningen har ingått i större härvor där även andra bolag förekommit med målvakter registrerade i bolagsstyrelsen. I studien beskrivs tre av härvor dessa som innefattar grov ekonomisk brottslighet. Ytterligare ett bolag som inte ingår i en stor härva har tagits med för att beskriva ett kreditbedrägeri.

3.4.1 Punktskatteärendet

Ett bolag som har ingått i granskningen har utnyttjats för omfattande brottslighet avseende punktskatter. Enligt en dom vid Malmö tingsrätt har bolaget ingått i en större härva. Ett annat bolag har vid två tillfällen fakturerat bolaget för tre lass olja. Under tiden den 2 december 2015 - 22 april 2016 har det förekommit insättningar och uttag på 20 miljoner kronor på bolagets bankkonton. Bolaget har senare försatts i konkurs. Någon bokföring har inte påträffats. Den registrerade styrelseledamoten som har agerat målvakt i bolaget har åtalats enligt målvaktsparagrafen, men friades av tingsrätten, då denne har uppgivit att han inte känt till att han har blivit registrerad i bolaget. Huvudmännen har dömts till långa fängelsestraff.

3.4.2 Penningtvättsärendet

Av en dom från Stockholms tingsrätt framgår att ett av de granskade bolagen tillsammans med några andra bolag varit s.k. slussbolag, dvs. pengar har studsats på bolagens konton för att direkt överföras till ett annat bolag och där tas ut i kontanter. Under den perioden var en målvakt registrerad i bolagets styrelse. Vid uttagen av kontanterna har Blocket-annonser uppvisats som gett en skenbar förklaring till vad pengarna skulle användas till. Det har skett 94 uttag om sammanlagt 19,57 mkr och uttagen har påståtts gälla köp av 101 entreprenadmaskiner. Inga entreprenadmaskiner har inhandlats. Slussbolagen och huvudbolaget har tagit en provision om sammanlagt cirka 4 miljoner kronor. Pengarna har därefter lämnats till de som upprättat de ursprungliga fakturorna. Förbrottet har bestått av bedrägerier. Huvudmännen dömdes till fängelsestraff. Målvakten åtalades inte.

3.4.3 Metallärendet

Bolaget utnyttjades i samband med handel med ädelmetaller från utlandet. Brottsplanen gick ut på att låta målvaktsbolaget (s.k. missing trader) utfärda osanna fakturor till huvudbolaget så att detta bolag kunde redovisa ingående moms. Målvaktsbolaget varken bokförde eller redovisade någon moms. I verkligheten hade huvudbolaget köpt in ädelmetallerna direkt från utlandet och någon ingående moms var inte aktuell. Den skatt som riskerade att undandras uppgick till mer än 25 miljoner kronor. Huvudmännen har dömts till långa fängelsestraff. Den som har agerat målvakt i bolaget åtalades inte.

3.4.4 Kreditbedrägerier

Bolaget X AB var ett dotterbolag vars aktier såldes av moderbolaget i slutet av juni 2016. En ny styrelse registrerades varvid en person registrerades som styrelseledamot i bolaget den 1 juli 2016. Ändring i styrelsen gjordes kort därefter varvid en annan person registrerades som styrelseledamot. Under tiden den 1 juli 2016 - den 31 december 2016 har någon med hjälp av bolagets firma tillhandahållit tjänster och erhållit egendom till ett sammanlagt värde av åtminstone fyra miljoner kronor. Den totala bristen i boet uppgick till mer än 6,5 miljoner kronor. Någon betalning av varorna har inte skett. Förundersökning inleddes för misstanke om bokföringsbrott, oredlighet mot borgenärer samt bedrägeri. Förhör hölls med dem som ingick i styrelsen både före och efter överlåtelsen. I förhör uppgav den ena styrelseledamoten att han inte kände till bolagets verksamhet. Han hade endast lånat ut sitt namn eftersom han var skyldig en person pengar, men vågade inte uppge personens namn. Den andra styrelseledamoten uppgav att han inte kände till att han var registrerad i styrelsen.

Förundersökningen lades ned mot de misstänkta målvakterna. Några andra misstänkta fanns inte. Det fanns inte längre anledning att fullfölja förundersökningen. På det utredningsmaterial som förelåg ansåg åklagaren att det inte gick att bevisa att den eller de som varit misstänkta hade gjort sig skyldiga till brott. Ytterligare utredning kunde inte antas förändra bevisläget på ett avgörande sätt.

4. Slutsatser

- Samtliga 47 bolag som har granskats har försatts i konkurs med en total brist i boet om 67 931 151 kr.
- I samtliga bolag finns misstanke om bokföringsbrott (åsidosättande av arkiveringsplikten) och misstanke om brott mot aktiebolagslagen (målvaktsförbudet)
- I 42 fall har anmälan om bokföringsbrott gjorts, i vissa fall i kombination skattebrott och brott mot aktiebolagslagens målvaktsbestämmelser. Endast i ett fall har bokföring påträffats.
- Avseende fem av de granskade bolagen har någon brottsanmälan inte gjorts trots att det av konkursförvaltarens förvaltarberättelser klart framgår att det inte har

överlämnats någon bokföring i samband med konkursen eller att bokföringen har varit bristfällig.

- 31 av bolagen har redan i samband med bildande valt bort revisor.
- 13 bolag som tidigare haft revisor har ändrat bolagsordningen efter styrelsebyte och valt bort revisor. Totalt har revisor valts bort i 44 av de granskade bolagen.
- Tre av bolagen har haft kvar revisorskravet i bolagsordningen vid konkursutbrottet. I två av dessa bolag har revisorn begärt entledigande i för tid och därefter har bolaget saknat revisor.
- Det har registrerats 17 personer i 47 bolag som styrelseledamöter, som av Ekobrottsmyndighetens underrättelseverksamhet bedömts ha varit målvakter. I två fall har åtal väckts mot målvakten, men i båda fallen har de tilltalade frikänts av domstol i brist på bevis. I ett fall pågår förundersökningen alltjämt. I ytterligare ett fall har personer åtalats för att ha medverkat till att registrera andra personer som målvakter i styrelsen i ett antal bolag.
- När det gäller övriga 15 som agerat målvakter i bolagens styrelser, har förundersökningar lagts ned eller inte inletts. Skälen har främst varit att personerna dömts eller åtalats för annan brottslighet eller att de inte gått att få tag i, t.ex. på grund av utflyttning från landet.
- I 42 av bolagen bedöms någon form av ekonomisk brottslighet ha begåtts förutom brott mot bokföringslagen arkiveringsplikt och brott mot aktiebolagslagen.
- Totalt tre bolag bedöms ha bildats i syfte att genomföra någon form av brottsplan.
- I 30 bolag synes någon form av ekonomisk brottslighet ha begåtts av köparen.
- I sammanlagt 16 bolag bedöms motiven till försäljning ha varit att dölja ekonomisk brottslighet eller en vilja att bli av med skulder eller dölja oegentligheter.
- Vid genomgången har konstaterats att flera av bolagen har utnyttjats i samband med grov ekonomisk brottslighet, t. ex. punktskattebrott, momsbrott i samband med handel med metaller, grova bedrägerier och penningtvätt.
- Flera av bolagen kan kopplas till en och samma härva av bolag som köpts upp av ett bolag som försett dessa med styrelsemålvakter. Åtal har väckts och huvudförhandling är planerad. Åtalet gäller bokföringsbrott och brott mot aktiebolagslagen.

5. Avslutande diskussion

För att försvåra användandet av aktiebolaget som brottsverktyg finns ett antal åtgärder som kan övervägas. Nedan följer några förslag varav vissa redan tidigare är framförda i olika sammanhang.

- Återinförande av revisionsplikten i dess tidigare utformning vilket förordas i den ovan rapporten från Riksrevisionen.
- Införande av krav på förvaltningsrevision. Kravet skulle kunna innebära att en revisor ska vara registrerad i bolaget med uppgift att tillse att styrelsen sköter sitt uppdrag i bolaget så att det överensstämmer med aktiebolagslagens krav, utan att ha en traditionellt granskande roll.
- Införande av krav på att aktiebolag ska ha auktoriserade redovisningskonsulter. Revisorer och redovisningskonsulter omfattas av penningtvättslagen, vilket innebär att de ska ha kundkännedom. De ska alltså kunna reagera vid styrelsebyten och vidta åtgärder om det registreras personer i en styrelse som de inte har kännedom om. Möjligheten att registrera målvakter i bolagsstyrelser borde därmed försvåras.
- Ändring i aktiebolagslagen avseende tidpunkt för rättsverkan av ändringsanmälningar. Idag innebär bestämmelsen i nuvarande 8 kap. 13 § aktiebolagslagen att en ändring i ett aktiebolags styrelsesammansättning har verkan från den tidpunkt då anmälan om ändringen kommer in till Bolagsverket. Tidpunkten bör i stället ändras till den dag då ändringen registreras av Bolagsverket. Risken för att aktiebolag ska råka ut för bolagskapningar och drabbas av ekonomisk brottslighet torde därigenom minska. En ändring till registreringstidpunkten skulle innebära att det drabbade bolaget får mer tid på sig att reagera på en anmälan om ändring i styrelsen och uppgifterna skulle då aldrig komma att registreras. Uppgifterna i Bolagsregistret skulle därmed bli mer tillförlitliga.
- Införande av skärpta straff för brott mot den s.k. målvaktsparagrafen. Straffskalan för den här typen av brottslighet är låg, vilket minskar möjligheten att använda vissa tvångsmedel.
- Kriminalisering av bolagskapningar. Möjligheten att, i likhet med lagstiftningen om kriminalisering av olovlig identitetsanvändning som rör fysiska personers identitet i 4 kap. 6b § brottsbalken, kan övervägas.
- Utökning av Bolagsverkets kontrollmöjligheter. Bolagsverket bör ges möjlighet att göra djupare kontroller vid registrering av aktiebolag och dess styrelser. Bolagsverket bör också kunna vägra att registrera styrelseledamöter som misstänks vara målvakter och ställa krav på personlig inställelse vid misstanke om planerad brottslighet.
- Bolagsverket bör få ett brottsförebyggande uppdrag och knytas till den myndighetsgemensamma satsningen mot grov organiserad brottslighet.

Bilaga

Kriterier för klassificering

1 Bolaget bildat för att genomföra en brottsplan

Omständigheter som föranleder klassificering i kategori 1

- 1) Någon seriös verksamhet har inte förekommit i bolaget innan brottsligheten påbörjas.
- 2) Typexempel på faktorer som passar in för klassificeringen 1.
  - bolaget har upprättat eller bokfört osanna fakturor i större omfattning
  - Stora bokförda tillgångar har tillförts bolaget kort efter bildandet som har visats sig värdelösa
  - bolaget har använts som ett s k missing trader bolag i s k karusellhandel eller använts i penningtvättsammanhang

2A Bolag där det förekommit ekonomisk brottslighet efter överlåtelsen av aktierna

- 1) Näringsverksamhet har pågått innan överlåtelsen av verksamheten eller att bolaget varit vilande
- 2) Typexempel på faktorer som passar in för klassificeringen 2A
Samma som ovan men med ytterligare punkter:
  - Kreditbedrägerier som utförts efter det att överlåtelsen ägt rum (Av förvaltarberättelsen framgår att stora leverantörsskulder uppkommit efter det att överlåtelsen uppkommit och funnits kvar vid konkursutbrottet).
  - Bolagets namn har använts efter överlåtelsen för att dölja andra brott (t.ex. häleri, bedrägerier)

2B Bolag vars aktier har sålts där tidigare ägare haft en vilja att bli av med stora skulder eller där det kan misstänkas oegentligheter innan försäljningen.

- Bolaget har ekonomiska problem eller på obestånd vid försäljningen
- Stora skatteskulder eller leverantörsskulder vid försäljning av aktierna

- Tidigare ägaren har fört över tillgångarna i bolaget och därefter aktierna i bolaget med skulder
- Anläggningstillgångar saknas vilka borde finnas i konkursboet. Indikationer på att dessa inte heller fanns med vid aktieöverlåtelsen.
- Revision av Skatteverket som lett till upptaxeringar
- Uppgifter om att tidigare ägare har erhållit medel från bolaget efter försäljningen av aktierna
- Brottsanmälningar mot tidigare ägare av aktierna i bolaget.

2AB) En kombination av kriterierna för 2A och 2B

Vissa av kriterierna i 2A respektive 2B finns med både innan och efter försäljningen av aktierna

3) Ej känd ekonomisk brottslighet

Det har inte via förvaltarberättelse och konkursbouppteckning kunnat påvisas någon ekonomisk brottslighet förutom mot arkiveringsplikten i bolaget samt brott mot aktiebolagslagens skäl målvaktsförbud. Exempel

- Inga stora skulder i bouppteckningen,
- inga andra anmälningar där bolaget förekommer bortsett från misstanke om bokföringsbrott och målvaktsförbudet föreligger